

Новата наказателноправна уредба на ЕС за борба с изпирането на пари

The New Criminal Law Regulation of the EU on Combating Money Laundering

Пламен Панайотов¹

SUMMARY

Directive (EU) 2018/1673 of the EP and of the Council of 23 October 2018 on combating money laundering by criminal law updates the EU criminal law regulation on fighting money laundering.

First, the text underlines that, similarly to the other Directives adopted after the entry into force of the Lisbon Treaty based on Art. 83 TFEU, Directive (EU) 2018/1673 also does not apply to all Member States, in this case, to Denmark and Ireland. It clarifies the relationship between the sources of EU law and those of international law which regulate the combat against money laundering and highlights the primacy of the first over the second.

During the study the main particularities of the EU criminal law regulation on money laundering are systematised and elucidated. The first of them connects to the definition of the standards for its criminalization. The proper interpretation of the distinct variants of money laundering presupposes taking into consideration that this offence is a form of „subsequent criminal activity“. The second particularity relates to the sanctioning policy of the EU on money laundering. The EU legislator rightly regulates a far more deployed sanctioning regime in Directive (EU) 2018/1673 in

---

¹ Пламен Панайотов е професор по наказателно право в СУ „Св. Климент Охридски“, г-р по право, e-mail: pan@vip.bg (Plamen Panayotov is a professor of criminal law at Sofia University „St. Kliment Ohridski“, Doctor of Law, e-mail: pan@vip.bg).

comparison with the regime under Council Framework Decision 2001/500/JHA of 26 June 2001 on money laundering, the identification, tracing, freezing, seizing and confiscation of instrumentalities and proceeds of crime. The new regulation differs depending on whether natural persons or legal entities are concerned. The third particularity relates to the obligation of the Member States – along with conducting the criminal prosecution – to ensure the freezing and confiscation of the acquired property and the instrumentalities used or intended for use in the commission of the examined offences. The fourth particularity concerns the operation of the national criminal law of the place. The fifth particularity consists in the requirement to provide competent authorities with means of investigating money laundering, such as those used in cases of organised crime or other cases of serious offences.

The study makes it possible to conclude that the assessment of the update of the EU criminal law regulation on money laundering performed through Directive (EU) 2018/1673 cannot be unambiguous. On the one hand, it is to support the text as better systematised and significantly improved. However, on the other hand, it does not give an adequate response to all the new challenges in the combat against money laundering, especially those related to the emergence in recent years of new forms of commission of this crime, including using virtual money.

Finally, the study outlines directions in which, in compliance with Directive (EU) 2018/1673, Bulgaria needs to improve its national legislative framework.

KEY WORDS

EU Criminal Law; Money Laundering; Form of Subsequent Criminal Activity; Primacy of EU Regulations Over International Treaties; Freezing and Confiscation of Criminally Acquired Property; Effect of National Criminal Law

Въведение

Формалното основание за актуализация на наказателноправната уредба на ЕС за борба с изпирането на пари бе създадено още с влизане в сила на Лисабонския договор². Изпирането на пари е един от видовете престъпност, които са изрично посочени по чл. 83, §1 от ДФЕС. А за тях се отнасяше инструктивният петгодишен срок, в рамките на който ЕП и Съветът следваше да приемат правни актове, на основание на които да се регламентира новата им наказателноправна уредба³. Този срок не бе спазен относно изпирането на пари, но не това е от особено значение. До актуализацията си наказателноправната уредба на ЕС за противодействие на изпирането на пари бе твърде ограничена по своя обхват и не бе добре систематизирана. Беше наложително тя да бъде значително усъвършенствана. Допълнително предизвикателство пред нея бе появата през последните години и на нови варианти на изпиране на пари, в това число чрез използване на виртуални пари. Всичко това бе основание по същество за нейното изменение и допълнение.

Актуализацията на наказателноправната уредба на ЕС за борба с изпирането на пари бе осъществена с Директива (ЕС) 2018/1673 на ЕП и на Съвета от 23 октомври 2018 г. за борба с изпирането на пари по наказателноправен ред (по-году само Директивата или Директива (ЕС) 2018/1673)⁴. Тя представлява интерес за настоящото изследване преди всичко в две насоки. От една страна, доколко предпоставя адекватен отговор на новите предизвикателства в борбата с изпирането на пари, и от друга, налага ли съобразно новоустановените задължителни за гържавите членки стандарти изменения и

---

² Договорът от Лисабон за изменение на Договора за Европейския съюз и на Договора за създаване на Европейската общност е в сила от 01.12.2009 г. (ОВ С 306, 17.12.2007, 1-271).

³ Вж. Декларация по чл. 10 от Протокола относно преходните разпоредби (м. 50 от част А на Декларации, приложени към Заключителния акт на Междуправителствената конференция, която прие Договора от Лисабон, подписан на 13.12.2007 г.; съобразени с корекциите от Протокола за поправка от 27.11.2009 г.).

⁴ ОВ L 284, 12.11.2018, 22 – 30.

допълнения в българския НК. Срокът за транспонирането ѝ изтече на **03.12.2020 г.** ЕК е длъжна да представи на ЕП и на Съвета до **03.12.2022 г.** първия доклад за оценка на степенята, в която държавите членки са предприели необходимите мерки, за да се съобразят с Директивата. Специално следва да се открие, че до **03.12.2023 г.** ЕК е длъжна да представи още един доклад на ЕП и на Съвета, в който да оцени гобавената стойност на Директивата в борбата с изпирането на пари⁵.

I. Действие на наказателноправната уредба на ЕС за борба с изпирането на пари спрямо държавите членки

Следва да се има предвид, че, за съжаление, и Директива (ЕС) 2018/1673, подобно на останалите, приети след влизане в сила на Лисабонския договор (на основание чл. 83 от ДФЕС), не поражда действие спрямо всички държави членки⁶. В конкретния

---

⁵ Вж. чл. 14 и чл. 15 от Директива (ЕС) 2018/1673.

⁶ Така е и в случаите на: Директива 2011/36/ЕС на ЕП и на Съвета от 5 април 2011 година относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него и за замяна на Рамково решение 2002/629/ПВР /ОВ L 101, 15.04.2011, 1 – 11); Директива 2011/92/ЕС на ЕП и на Съвета от 13 декември 2011 година относно борбата със сексуалното насилие и със сексуалната експлоатация на деца, както и с детската порнография и за замяна на Рамково решение 2004/68/ПВР на Съвета (ОВ L 335, 17.12.2011, 1 – 14); Директива 2013/40/ЕС на ЕП и на Съвета от 12 август 2013 година относно атаките срещу информационните системи и за замяна на Рамково решение 2005/222/ПВР на Съвета (ОВ L 218, 14.08.2013, 8 – 14); Директива 2014/42/ЕС на ЕП и на Съвета от 3 април 2014 година за обезпечаване и конфискация на средства и облиги от престъпна дейност в Европейския съюз (ОВ L 127, 29.04.2014, 39 – 50); Директива 2014/57/ЕС на ЕП и на Съвета от 16 април 2014 година относно наказателноправните санкции за пазарна злоупотреба (ОВ L 173, 12.06.2014, 179 – 189); Директива 2014/62/ЕС на ЕП и на Съвета от 15 май 2014 година относно защитата по наказателноправен ред на еврото и на групите парични знаци срещу подправяне и за замяна на Рамково решение 2000/383/ПВР на Съвета (ОВ L 151, 21.05.2014, 1 – 8); Директива (ЕС) 2017/541 на ЕП и на Съвета от 15 март 2017 година относно борбата с тероризма и за замяна на Рамково решение 2002/475/ПВР на Съвета, и за изменение на Решение 2005/671/ПВР на Съвета (ОВ L 88, 31.03.2017, 6 – 21);

случай – спрямо Дания, Обединеното кралство и Ирландия. За Дания необвързаността от нормативните актове в областта на наказателното право, приети след Лисабонския договор, е вече госта години стриктно съблюдавано разбиране⁷. За Обединеното кралство и Ирландия положението е по-различно. Всяка една от тези държави се е възползвала от възможността *ad hoc* да решава в кои от новоприетите в наказателната област директиви да участва и в кои да не участва⁸. В приемането на Директива (ЕС) 2018/1673 и двете държави не са решили да участват. За Обединеното кралство това бе логично. Разглежданата Директива влезе в сила след като Обединеното кралство нотифицира Европейския съвет на 29 март 2017 година за намерението си да се оттегли от Съюза по смисъла на чл. 50 от ДЕС. Смятано от 1 февруари 2020 г. то вече не е държава – членка на ЕС⁹.

Фактът, че Директива (ЕС) 2018/1673 не поражда действие спрямо всички държави членки, се отразява и на нейното съдържание. Според чл. 12 тя заменя някои разпоредби на Рамковото решение 2001/500/ПВР на Съвета от 26 юни 2001 г. относно прането на пари, идентифицирането, проследяването, замразяването, изземването и конфискацията на средствата и приходите от престъпна дейност (по-году само Рамковото решение 2001/500/ПВР или Рамковото решение)¹⁰, но само по отношение на държавите членки, които са обвързани от нея. Спрямо всички държави членки Директивата не засяга задълженията

Директива (ЕС) 2017/1371 на ЕП и на Съвета от 5 юли 2017 година относно борбата с измамите, засягащи финансовите интереси на Съюза, по наказателноправен ред (ОВ L 198, 28.07.2017, 29 – 41); Директива (ЕС) 2019/713 на ЕП и на Съвета от 17 април 2019 година за борба с измамите със и подправянето на непарични платежни средства и за замяна на Рамково решение 2001/413/ПВР на Съвета (ОВ L 123, 10.5.2019, 18 – 29).

⁷ То се базира на Протокол № 22 относно позицията на Дания, приложен към ДЕС и ДФЕС.

⁸ Тази възможност се основава на Протокол № 21 относно позицията на Обединеното кралство и Ирландия по отношение на пространството на свобода, сигурност и правосъдие, приложен към ДЕС и ДФЕС.

⁹ Вж. Споразумение за оттеглянето на Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия от Европейския съюз и от Европейската общност за атомна енергия (ОВ L 29, 31.1.2020, 7 – 187).

¹⁰ ОВ L 182, 05.07.2001, 1 – 2.

им, свързани със срока на транспониране на Рамковото решение в националното право. Ето защо и наказателноправната уредба на ЕС за борба с изпирането на пари придобива **гвойствен характер**. Тя се базира не само на Директива (ЕС) 2018/1673, но и на предхождащото я Рамково решение 2001/500/ПВР. При това Рамковото решение има действие спрямо всички гържави членки и представлява всеобщ стандарт за тях, докато Директивата няма действие понастоящем спрямо Дания и Ирландия и не се отнася до отношенията им с другите двадесет и пет гържави членки¹¹. Посоченото води до неприемливи последици за иначе изрично прогласеното в ДЕС и ДФЕС пространство на свобода, сигурност и правосъдие без вътрешни граници, в което се предприемат и подходящи мерки за предотвратяване и борба с престъпността¹².

Изясненото правно положение се усложнява допълнително от факта, че наказателноправната уредба на ЕС за борба с изпирането на пари има за източник и частично отмененото от Рамковото решение 2001/500/ПВР Съвместно действие от 3 декември 1998 г., прието от Съвета на основание чл. К.3 от ДЕС, относно прането на пари, идентифициране, издирване, замразяване, изземване и конфискация на средствата и облагите от престъпление (по-году само Съвместното действие от 1998 г.)¹³. В неотменената си част то съдържа мерки за подобряване на сътрудничеството и обмена на информация между гържавите членки с цел предотвратяване, разкриване, разследване и наказателно преследване на изпиране на пари. От значение за разглежданата материя, макар и неспадаща към наказателното законодателство на ЕС, е и Директива (ЕС) 2015/849 на ЕП и на Съвета от 20 май 2015 г. за предотвратяване използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма, за изменението на Регламент (ЕС) № 648/2012 на ЕП и на Съвета и за отмяна на Директива 2005/60/ЕО на ЕП и на Съвета и

---

¹¹ Вж. съображения 20, 23 и 24 от Директива (ЕС) 2018/1673, както и чл. 12 от същата.

¹² Вж. чл. 3, § 2 от ДЕС и чл. 67 и сл. от ДФЕС.

¹³ ОВ L 333, 09.12.1998, с. 1-3.

на Директива 2006/70/ЕО на Комисията (по-году само Директива (ЕС) 2015/849)¹⁴.

II. Отношение между източниците на правото на ЕС и на международното право, регламентиращи борбата с изпирането на пари

Нормативната уредба на ЕС за противодействие срещу изпирането на пари поначало се приема с разбирането, че следва да възприеме, но същевременно и да награди, установените стандарти в международната наказателноправна уредба. В съображение 7 от Рамковото решение 2001/500/ПВР гържавите членки заявяват, че се присъединяват към принципите на Конвенцията на Съвета на Европа от 1990 г. относно изпиране, издирване, изземване и конфискация на облагите от престъпление¹⁵. А в съображение 3 от Директива (ЕС) 2018/1673 се настоява, че като страна по н о в а т а Конвенция на Съвета на Европа относно изпиране, издирване, изземване и конфискация на облагите от престъпление и относно финансирането на тероризма Съюзът следва да транспонира изискванията ѝ в своя правен рег¹⁶. Отношението на гадена държава към първата конвенция е регламентирано като условие за присъединяването ѝ към втората конвенция. Според чл. 49, §5 от н о в а т а Конвенция нито една страна по Конвенцията на СЕ от 1990 г. не може да ратифицира, приеме или утвърди новата, без да се смята обвързана най-малко от разпоредбите, които съответстват на разпоредбите на Конвенцията от 1990 г., с които е обвързана. В тази връзка следва да се уточни, че съобразно чл. 1 от Рамковото решение от 2001 г. се ограничава възможността на държавите –

---

¹⁴ ОВ L 141, 5.6.2015, 73 – 117, изменена с Директива (ЕС) 2018/843 (ОВ L 156, 19.6.2018, 43 – 74).

¹⁵ България е страна по тази конвенция. Тя е ратифицирана, в сила е спрямо нея от 1 октомври 1993 г. и е обнародвана.

¹⁶ България е страна и по тази Конвенция. Тя е ратифицирана, в сила е спрямо нея от 1 юни 2013 г. и е обнародвана.

членки на ЕС, да правят резерви по чл. 2 и чл. 6 от Конвенцията на СЕ от 1990 г. Чл. 6, регламентирайки изпирането на пари като форма на последваща престъпна дейност, дава право на всяка държава да прецени дали чрез декларация при присъединяването си да не ограничи наказуемостта при това престъпление само, когато предхождащата го престъпна дейност е от определени видове. Според Рамковото решение от 2001 г., ако въобще държавите членки решат да правят резерва по този член, то във всички случаи тя не може да се отнася до случаите, когато първоначалното престъпление (предхождащата изпирането на пари престъпна дейност) е тежко. А под **тежко престъпление** се разбира всяко, наказуемо с лишаване от свобода, чийто максимален размер е повече от една година или ако съответната правна система предвижда минимален праг за престъпленията – всяко, наказуемо с лишаване от свобода, чийто минимален размер е повече от шест месеца. Член 2 от Конвенцията на СЕ от 1990 г. пък допуска държавите да направят резерва по отношение на задължението да конфискуват средства и облиги, както и собственост, чиято стойност съответства на тези облиги, когато те са свързани с изпирането на пари. За целите на конвенцията под „облага“ се разбира всяка икономическа изгода от престъпление; под „собственост“ – всякакъв вид собственост, материална или нематериална, движима или недвижима, или юридически документи, доказващи право на собственост или други права върху нея; и под „средства“ – всяка собственост, използвана или предназначена за използване, по всякакъв начин, изцяло или частично, за да бъде извършено престъпление. Според Рамковото решение от 2001 г. държавите членки могат да направят резерва по чл. 2 от Конвенцията, но не за да ограничат приложното поле на конфискацията, а само с оглед да променят предназначението ѝ – за изпълнение на ганъчни задължения. По разгледания начин Рамковото решение от 2001 г. утвърждава стандартите, предвидени в международната наказателноправна уредба, когато те се отнасят до държавите членки. Веднъж, изисквайки по-широк обхват на приложимост на съставите, регламентираци изпирането на пари, и втори път, като не допуска на практика изключения относно отнемането на придобитото

във връзка с този тип престъпна дейност, както и на средствата, които са послужили или са били предназначени да послужат за неговото осъществяване.

След направените уточнения относно степенята на обвързаност, която гържавите – членки на ЕС, имат по отношение на Конвенцията на СЕ от 1990 г., следва изрично да се подчертае и обобща, че новата Конвенция не може да се използва от гържавите като инструмент за стесняване на обхвата на вече поетите от тях задължения. Докато цитираната разпоредба на чл. 49, §5 от новата Конвенция е посветена на отношението ѝ към Конвенцията на СЕ от 1990 г., то чл. 52 от новата Конвенция допълнително пояснява отношението ѝ с други конвенции и споразумения. С оглед на предмета и целите на настоящото изложение интерес представлява преди всичко разпоредбата на неговия §4. Според неа страните – членки на ЕС, прилагат в техните взаимоотношения правилата на Общността и на ЕС, доколкото съществуват правила на Общността и на ЕС, които регулират конкретния разглеждан въпрос и са приложими по отношение на конкретния случай, без това да накърнява предмета и целта на тази конвенция и без да засяга нейното пълно прилагане по отношение на другите страни. По този начин в посочената разпоредба изрично се прогласява *примата* на правото на ЕС спрямо конвенциите на СЕ в разглежданата област.

Същевременно следва да се има предвид, че в чл. 1, §3 от Директива (ЕС) 2015/849, за изпълнение на нейните цели, се възпроизвеждат по същество определенията за изпиране на пари, дадени в чл. 6, §1 от Конвенцията на СЕ от 1990 г. и чл. 9, §1 от новата Конвенция на СЕ, както и сходното с него, регламентирано в чл. 3, т. 1, б. „b“ и „c“ (i) от Конвенцията на ООН за борба срещу незаконния трафик на упойващи вещества и психотропни субстанции от 19 декември 1988 г.¹⁷ По този начин международноправните стандарти в тази материя се превръщат в стандарти на правото на ЕС и им се

---

¹⁷ България е страна и по Конвенцията на ООН. Тя е ратифицирана, в сила е спрямо нея от 23 декември 1992 г. и е обнародвана. Самият ЕС е също страна по тази Конвенция /вж. Решение на Съвета от 22 октомври 1990 година относно сключването ѝ от името на ЕИО – ОВ L 326, 24.11.1990, 56 – 57.

придава нова юридическа сила спрямо държавите членки. Докато и трите конвенции са *част от вътрешното ни право* на основание чл. 5, ал. 4 от Конституцията, то възпроизведените от тях правила в правото на ЕС се ползват с *примат* пред вътрешното ни право.

III. Особенности на наказателноправната уредба на ЕС за борба с изпирането на пари

Наказателноправната уредба на ЕС за противодействие на изпирането на пари се отличава с някои характерни особености. Първата особеност е свързана с дефинирането на стандартите за неговото криминализиране. Тези стандарти са регламентирани в новия нормативен акт – Директива (ЕС) 2018/1673. Това е в съответствие с компетентността на Съюза в наказателната област след влизане в сила на Лисабонския договор. По този начин се промени подхода на законодателя на ЕС, възприет с Рамковото решение 2001/500/ПВР. В него липсва дефиниране на посочените стандарти. Възприемането им от международната уредба се осъществяваше през действащото тогава извъннаказателно законодателство, посветено на изпирането на пари – Директива 2005/60/ЕО на ЕП¹⁸.

Според чл. 3, §1 от Директива (ЕС) 2018/1673 за изпиране на пари се счита всяка една от следните форми на умишлено поведение:

- а. преобразуването или прехвърлянето на имущество със знанието, че това имущество е придобито от престъпна дейност, за да бъде укрит или прикрит незаконният произход на имуществото или за да се подпомогне лице, което участва в извършването на такова действие, с цел да се избегнат правните последици от действието на това лице;

---

¹⁸ Тя е отменена от Директива (ЕС) 2015/849.

- б. укриването или прикриването на естеството, източника, местонахождението, разположението или движението на имуществото, правата по отношение на това имущество или собствеността върху него със знанието, че това имущество е придобито от престъпна дейност;
- в. придобиването, притежаването или използването на имущество със знанието в момента на получаване, че това имущество е придобито от престъпна дейност.

Най-напред, за да се тълкуват правилно посочените варианти на изпиране на пари, следва да се има предвид, че това престъпление е форма на последваща престъпна дейност. То има за предмет имущество, което преди това е било придобито от престъпна дейност. Затова и законодателят на ЕС пояснява цитираните стандарти за криминализиране на изпирането на пари посредством разкриване на отношението му с предхождащото го (с предикатното) престъпление. Първо, чрез две легални определения се изяснява предметът на изпирането на пари. Едното разкрива съдържанието на понятието „имущество“ – всякакъв вид активи, изразяващи се във вещи или права, движими или недвижими, материални или нематериални, и правни документи или инструменти във всякаква форма, включително електронна или цифрова, доказващи правото на собственост или други права върху такива активи. Другото определение пояснява съдържанието на понятието „престъпна дейност“ – всяка форма на престъпно участие в извършването на всяко престъпление, което съгласно националното законодателство се наказва с лишаване от свобода или по отношение на което се прилага мярка, изискваща задържане за максимален срок повече от една година или – по отношение на гържавите членки, в чиито правни системи има минимален праг на наказанията за престъпления – всяко престъпление, наказуемо с лишаване от свобода или мярка, изискваща задържане за минимален срок повече от шест месеца¹⁹. Регламентирано е

---

¹⁹ Законодателят на ЕС възприема като общ критерий за обособяване на кръга на предикатните престъпления предвиденото за тях наказание. В случая такъв подход следва да се подкрепи. Той дава възможност кръгът на престъпленията, които задължително гържавите членки следва да имат предвид като предикатни, да не зависи от хармонизиране на определенията за тях. И тъй като постигането на такова хармонизиране е

и допълнително пояснение на понятието „престъпна дейност“. Налице е изчерпателно изброяване на видовете престъпления, при които посочените изисквания за вид и размер на предвиденото наказание или предвидената мярка не се отнасят²⁰. Тоест те се смятат за „престъпна дейност“, независимо от предвиденото за тях наказание. От една страна, това са престъпления, за които в нормативни актове – източници на самото наказателно право на ЕС, са регламентирани стандарти за криминализирането им от гържавите членки (например – тероризъм, трафик на хора, сексуална експлоатация, корупция). От друга страна, става дума за престъпления, за които макар и законодателят на ЕС да не е приел съответни нормативни актове, оценява като опасни за обществото във висока степен. И няма съмнение, че по този начин те се възприемат и в гържавите членки (например – убийство, тежка телесна повреда, грабеж, кражба, изнудване, контрабанда, ганъчни престъпления). Във всички случаи обаче при изясняване на понятието „престъпна дейност“, тоест на понятието за предикатно престъпление по смисъла на Директива (ЕС) 2018/1673, следва да се има предвид и разпоредбата ѝ по §2 на чл. 1. Според нея разглежданата директива не се прилага за изпирането на пари относно имущество, придобито от престъпления, засягащо финансовите интереси на Съюза. Пояснява се, че то е предмет на специални правила, предвидени в Директива (ЕС) 2017/1371 на ЕП и на Съвета от 5 юли 2017 година относно борбата с измамите, засягащи финансовите интереси на Съюза, по наказателноправен ред²¹. Посоченото ограничение в обхвата на приложимост на Директива (ЕС) 2018/1673 не означава изключване от обхвата на задълженията на гържавите членки за инкриминиране на изпирането на пари и в случаите, когато предхождащата го престъпна дейност са престъпления, засягащи финансовите интереси на ЕС. То само изрично посочва, че за

невъзможно чрез разглежданата Директива, целта е „различията между определенията за предикатни престъпления в националното право да не възпрепятстват международното сътрудничество по наказателни производства относно изпиране на пари“ – вж. съображения 8 и 9 от Директива (ЕС) 2018/1673.

²⁰ Вж. чл. 2, § 1 и 2 от Директива (ЕС) 2018/1673.

²¹ ОВ L 198, 28.7.2017, 29 – 41.

тези случаи националната правна уредба следва да е съобразена със задължителните за държавите членки стандарти, регламентирани в Директива (ЕС) 2017/1371.

В т о р о , предходното или едновременно осъждане за предикатното престъпление не е условие за осъждане за изпирането на пари. Нецо повече – за осъждане за изпиране на пари е достатъчно да е установено, че имуществото е придобито от престъпна дейност, без да е необходимо да се установяват всички обстоятелства, свързани с нея, в това число и самоличността на извършителя²². На практика това означава, че е достатъчно предхождащата проява да е обективно съставомерна поне по един от съставите на престъпления, критериите за чиято идентификация според Директива (ЕС) 2018/1673 бяха вече изяснени²³.

Т р е т о , държавите членки са длъжни да гарантират, че изпирането на пари може да има за предмет и имущество, придобито от дейност, извършена на територията на друга държава членка или на трета държава, когато деянието би представлявало престъпна дейност, ако е било извършено на тяхна територия. Допуска се този задължителен стандарт да бъде смекчен чрез допълнително изискване съответното деяние да представлява престъпление и според националното право на другата държава членка или на третата държава, в която е извършено деянието. Такова смекчаване обаче не се допуска за част от видовете предикатни престъпления, които са изрично посочени (участие в ОПГ, тероризъм, трафик на хора, сексуална експлоатация, незаконен трафик на наркотични вещества и психотропни субстанции, корупция и т.н.)²⁴.

Ч е т в ъ р т о , за формите на последваща престъпна дейност от ключово значение е и въпросът дали техни субекти могат да се явят лицата, които са участвали в осъществя-

---

²² Вж. чл. 3, § 3, б. „а“ и „б“ от Директива (ЕС) 2018/1673.

²³ В решение № 379 от 14.10.2019 г. на Апелативен съд – София се посочва, че осъждането за изпиране на пари предполага „във всички случаи задължителното извършване поне на разследване на предикатното престъпление, в резултат от което да са събрани убедителни доказателства за осъществяването на това предхождащо престъпление“.

²⁴ Вж. чл. 3, § 3, б. „в“ и § 4 от Директива (ЕС) 2018/1673.

ването на предхождащата ги престъпна дейност. Според Директива (ЕС) 2018/1673 отговорът на този въпрос следва да бъде положителен. С други думи, държавите членки се задължават да криминализират изпирането на пари и в случаите, когато то е осъществено от лица, които са извършили самостоятелно или пък са съучастници в предикатното престъпление²⁵.

По-нататък изпирането на пари според Директива (ЕС) 2018/1673 се характеризира и чрез множество форми на поведение. В основното им съдържание те възпроизвеждат регламентирани форми на поведение в международноправната уредба. Това позволява възприетото за тях тълкуване да бъде използвано и при изясняването им според новата Директива на ЕС²⁶.

Наред с вече посоченото от значение за изясняване на разискваните варианти на изпиране на пари са и особеностите от субективна страна, при съблюдаване на които според законодателя на ЕС те следва да бъдат криминализирани от държавите членки. От цитираните разпоредби е видно, че задължителният стандарт предполага те да са осъществени умишлено²⁷. Следва да се обърне внимание обаче, че Директива (ЕС) 2018/1673 отива по-далеч. Тя допуска възприемането и на един по-тежък режим за наказване на изпирането на пари. Според чл. 3, §2 държавите членки могат да третират разискваните форми на поведение като престъпление и когато извършителят е погозирал или е трябвало да знае, че имуществото е придобито от престъпна дейност. А това означава възможност за държавите членки да криминализират изпирането на пари и когато то се характеризира от субективна страна с не предпаз-

---

²⁵ Вж. чл. 3, § 5 от Директива (ЕС) 2018/1673. За обозначаване на тези хипотези на изпиране на пари в съображение 11 от Директивата се използва терминът „самоизпиране“.

²⁶ Вж. Пл. Панайотов. *Изпирането на пари според българското наказателно право*. София, Сиби, 1998, с. 49 – 56.

²⁷ В р. 113-2018-I се обръща внимание, че съдържанието на умисъла обхваща и знание или предположение към момента на осъществяване на деянието, че имуществото е било преди това придобито чрез престъпление. Ако лицето след извършване на деянието е узнало този факт, то поведението му не може да се квалифицира като изпиране на пари.

л и в о с т по отношение на факта, че имуществото е пригубено чрез престъпна дейност. При такова законово решение ще се окаже, че от субективна страна изпирането на пари ще се характеризира със съчетание между умисъл по отношение на деянието и непредпазливост по отношение на посочения факт. На тази възможност се обръща внимание и в съображение 13 от Директивата.

В т о р а т а о с о б е н о с т е свързана със санкционната политика на ЕС спрямо изпирането на пари. Според Рамковото решение 2001/500/ПВР тя е твърде пестелива. Тя не съдържа обстоятелства, които да задължават гържавите членки да диференцират наказателната отговорност, нито в посока на нейното утежняване, нито в посока на нейното смекчаване. Същевременно не третира и въпросите, свързани с отговорността на юридическите лица (насетне само ЮЛ). Всъщност политиката за наказване на ЕС според посоченото Рамково решение се свежда до установяването на един-единствен стандарт – за минимално допустимия размер на максимум при санкционирането на изпирането на пари, и то – не за всичките му варианти. Според чл. 2 от Рамковото решение този максимум не може да бъде по-малък от четири години лишаване от свобода.

Законодателят на ЕС основателно регламентира галеч поразгърнат санкционен режим в Директива (ЕС) 2018/1673. Той се характеризира с няколко основни момента. Н а ѝ - н а п р е г при умислено осъществяване на разглежданите престъпления **п о г б у д и т е л с т в о т о , п о м а г а ч е с т в о т о и о п и т ъ т** следва да се наказват на общо основание. П о - н а т а т ъ к за тези престъпления е необходимо да бъдат предвидени ефективни, съразмерни и възпиращи наказателни санкции. При това, формулирайки тези санкции, гържавите членки са длъжни да съблюдават два момента. От една страна, като основно наказание те следва да предвидят лишаване от свобода, чийто максимален размер не може да бъде по-малък от четири години. От друга страна, когато това е необходимо, те са длъжни да регламентират и допълнителни наказания или мерки. Това означава, че за определени хипотези на изпиране на пари гържавите членки имат задължение да предвидят кумулативно формулирани санкции. Отделен е въпросът, че според съображение 14 от Директива

(ЕС) 2018/1673 налагането на допълнителните наказания или мерки следва да се предвиди като възможност, а не като задължение за съда. Н а т р е т о м я с т о специфично за санкционния режим според Директива (ЕС) 2018/1673 е предвиждането на отегчаващи вината обстоятелства. Една част от тях гържавите членки са *длъжни* да третират като такива. Според чл. 6, §1 това са случаите, при които: а) престъплението е извършено в рамките на престъпна организация по смисъла на Рамково решение 2008/841/ПВР; или б) извършителят е задължен субект по смисъла на чл. 2 от Директива (ЕС) 2015/849 и е извършил престъплението при упражняване на професионалната си дейност. Друга част от тях гържавите членки *могат* да третират като такива обстоятелства. Според чл. 6, §2 това са случаите, при които: а/ имуществото, предмет на изпиране е със значителна стойност; или б/ имуществото, предмет на изпиране, е придобито чрез едно от престъпленията, посочени в чл. 2, точка 1, букви от „а“ до „д“ и „з“, като това са най-вече: участие в организирана престъпна група, тероризъм, трафик на хора, сексуална експлоатация, незаконен трафик на наркотични вещества и психотропни субстанции, корупция. При изясняване на посочената специфика на санкционния режим според Директива (ЕС) 2018/1673 е необходимо да се има предвид най-малко следното. П ъ р в о , самият законодател на ЕС в съображение 15 от Директива (ЕС) 2018/1673 си дава сметка, че щом третира посочените обстоятелства като отегчаващи, то същите следва да се преценяват от съда „като се вземат предвид всички факти по конкретното дело“. В т о р о , в същото съображение се прогласява, че когато престъпленията, посочени в Рамковото решение 2008/841/ПВР или престъпленията, извършени от физически лица, действащи в качеството на задължени субекти в изпълнение на професионалните си дейности, са наказуеми по националното право като самостоятелни престъпления и това може да доведе до по-строги наказания, гържавите членки следва да не бъдат задължени да предвиждат отегчаващи вината обстоятелства. Т р е т о , поначало българският законодател не е възприел подход, според който в НК да се сочат изрично обстоятелства, които

да се третираат като отегчаващи или смекчаващи²⁸. Въпреки това обаче, в случая може да се каже, че не е необходимо той да изменя този си подход. Българският НК и понастоящем осигурява в по-голяма степен зачитането на обстоятелствата, включени в задължителния стандарт според Директива (ЕС) 2018/1673. Той третира тези обстоятелства не като отегчаващи, а като квалифициращи – като основания за обособяване на по-тежко наказуеми състави на изпиране на пари²⁹.

Н а ч е т в ъ р т о м я с т о , предвидена е отговорност и за ЮЛ за престъпления, регламентирани от Директивата, извършени в тяхна полза от което и да е физическо лице, което действа самостоятелно или като член на орган на съответното ЮЛ и изпълнява ръководни функции въз основа на: пълномощие да представлява ЮЛ, правомощие да взема решения от името на ЮЛ, правомощие да упражнява контрол в рамките на ЮЛ. Наред с това е формулирано изискване за регламентиране на отговорност за ЮЛ и в случаите на **допускателство**, осъществено от техни ръководни длъжностни лица – случаите, при които те, поради липса на надзор или контрол са допуснали подчинено лице да извърши някое от разглежданите престъпления в полза на съответното ЮЛ. Отговорността на ЮЛ и при двата типа хипотези следва да се различава от отговорността на техните отговорни длъжностни лица за което и да е от престъпленията, предмет на регулиране от Директивата. Всяка от двете има свое самостоятелно основание и не изключва другата. За осъществяване на отговорността на ЮЛ се предписва предприемането на мерки от наказателноправен или административноправен характер. Според чл. 8 от Директива (ЕС) 2018/1673 гържавите членки следва да гарантират, че ЮЛ подлежат на ефективни, пропорционални и възпиращи санкции, които включват наказателноправни или друг вид имуществени санкции и могат да включват други санкции, като:

а. лишаване от правото да се ползва от публични облаги или помощи;

---

²⁸ Вж. по тези въпроси М. Рангелова. *Съдебно усмотрение при определяне на наказанието. Автореферат на дисертация*. НБУ, 2019, 13 – 17.

²⁹ Вж. чл. 253, ал. 3, т. 1, предл. 2 и т. 3 НК.

б. временно или постоянно лишаване от достъп до публично финансиране, включително процедури за възлагане на обществени поръчки, безвъзмездно предоставяне на средства и отдаване на концесии;

в. временно или постоянно лишаване от правото да упражнява търговска дейност;

г. поставяне под съдебен надзор;

д. прекратяване по решение на съда;

е. временно или постоянно закриване на обекти, използвани за извършване на престъплението.

Третата особеност е задължението на гържавите членки да предприемат някои мерки наред с осъществяването на наказателното преследване. Като има предвид характера на разглежданите престъпления, Директивата предписва, когато е уместно, вземането на мерки, които да гарантират обезпечаването и конфискацията на придобитото имущество и на средствата, които са използвани или са били предназначени за използване при извършване на разглежданите престъпления. Посочените мерки следва да бъдат регламентирани в съответствие с правилата на Директива 2014/42/ЕС³⁰.

Четвъртата особеност е свързана с действието на националното наказателно право по място. Обособени са четири хипотези, две от които представляват задължително предписание, а другите две – препоръчана възможност³¹.

Задължителното предписание обхваща най-напред случаите, при които престъплението е извършено изцяло или частично на територията на съответната гържава членка. Спецификата тук произтича от втората алтернатива. Тя предполага тълкуване и прилагане на **териториалния принцип** за действие на националното наказателно право и спрямо случаи, при които само част от престъплението е осъществена на територията на съответната гържава членка. Ако това право не обхваща посочените хипотези, са необходими законодателни промени. По-нататък задължителното предписание обхваща и случаите, когато престъплението е

---

³⁰ Вж. Директива 2014/42/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 3 април 2014 година за обезпечаване и конфискация на средства и облаги от престъпна дейност в Европейския съюз (ОВ L 127, 29.04.2014, 39 – 50).

³¹ Вж. чл. 10 от Директива (ЕС) 2018/1673.

извършено от гражданин на съответната държава членка. Регламентирано е по същество изискване за съблюдаване на **личния принцип** при очертаване на наказателната юрисдикция на държавите членки. Действието на националните наказателноправни системи в такива случаи, не само с оглед на разглежданите престъпления, е обичайно решение.

Препоръчаната възможност обхваща два типа хипотези. При тях държавите членки могат да разширят обхвата на наказателната си юрисдикция спрямо случаи извън очертаваните от задължителното предписание. Първата хипотеза е, когато престъплението е извършено от лице, което обичайно пребивава на територията на съответната държава членка. Чрез тази хипотеза се допуска разширяване на обхвата на приложимост на **личния принцип**. Законодателят на ЕС счита, че в тези случаи между дееца и съответната държава членка съществува връзка подобна на тази, която съществува на основание на гражданството. Втората хипотеза се отнася до случаите, при които престъплението е извършено в полза на юридическо лице, установено на територията на съответната държава членка. Спецификата тук произтича от факта, че Директивата, не само че не взема под внимание на чия територия е извършено престъплението или чий гражданин е деецът. Тя не се интересува и от това в чия вреда са настъпили от него последици. Достатъчно е ползите от извършеното престъпление да са за юридическото лице, установено на територията на съответната държава членка.

Специално следва да се подчертае, че в случай на конкуренция на основания за приложимост на два или повече национални наказателни закона, се предвижда система от критерии, при съблюдаването на които държавите членки в сътрудничество помежду си следва да постигнат желаните резултат – наказателното преследване по възможност да се осъществи само в една от тях. Тези критерии са: територията на държавата членка, на която е извършено престъплението; гражданството или местопребиваването на извършителя на престъплението; държавата на произход на жертвата или жертвите; територията, на която е открит извършителят

на престъплението. За улесняване на сътрудничеството Директивата препоръчва на гържавите членки да се обръщат и към Евроюст.

Като п е т а о с о б е н о с т следва да се изтъкне изискването да се предоставят на компетентните органи способности за разследване на изпирането на пари, каквито се използват в случаи на организирана престъпност или други случаи на тежки престъпления. Очевидно по този начин се регламентират задължителни стандарти, които имат значение преди всичко за наказателно-процесуалното право и за уредбата на оперативно-издирвателната дейност в гържавите членки. Все пак следва да се подчертае, че задължението на основание чл. 11 от Директивата има макар и косвено значение и за материалното наказателно право. Препуснати компетентните органи да разполагат с посочените ефективни способности за разследване може да се отрази на очертаването на санкционния режим при разглежданите престъпления. Например според българското законодателство специални разузнавателни средства могат да се използват, когато това се налага при разследването на изрично и изчерпателно посочени тежки умишлени престъпления, и то ако съответните обстоятелства не могат да бъдат установени по друг начин или установяването им е свързано с изключителни трудности³². А според чл. 93, т. 7 от НК тежки са престъпленията, за които по закон се предвижда наказание лишаване от свобода повече от пет години, доживотен затвор или доживотен затвор без замяна. С други думи, ако българският НК не предвиждаше по чл. 253 за всички варианти на изпиране на пари лишаване от свобода повече от пет години, то България би следвало или да промени санкционния режим за разглежданите престъпления, или да промени определението за тежко престъпление по чл. 93, т. 7 НК. Разбира се, остава и по-трудната за обосноваване възможност съществено да се промени законодателството, посветено на специалните разузнавателни средства, при което да отпаднат в една или друга степен ограниченията за тяхното използване.

---

³² Вж. чл. 172 от НПК и чл. 3 от ЗСРС.

Дотук бяха изяснени и систематизирани **загължителните минимални** наказателноправни стандарти на ЕС за борба с изпирането на пари. Специално следва да се подчертае, че Директива (ЕС) 2018/1673 дава основание да припомним, че са регламентирани и **загължителни максимални** стандарти на ЕС, валидни както за всяка държава, така и в разглежданата област. В съображение 21 се подчертава, че Директивата зачита принципите, признати в чл. 2 ДЕС, зачита основните права и свободи и спазва принципите по-конкретно от Хартата на основните права на ЕС, включително: правото на зачитане на личния и семейния живот и правото на защита на личните данни, принципите на законност и пропорционалност на престъплението и наказанието, които обхващат и изискването за точност, яснота и предвидимост в наказателното право, презумпцията за невинност, както и правото на заподозрените лица и на обвиняемите на достъп до адвокат, правото на лицата да не се самоуличават и правото на справедлив съдебен процес. В посоченото съображение се предписва Директивата да се прилага в съответствие с тези права и принципи, като се вземат предвид също Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, Международния пакт за граждански и политически права и другите задължения в областта на правата на човека съгласно международното право. Казаното позволява да се обобщи, че няма пречка държавите членки да регламентират по-тежък режим в сравнение със задължителните минимални наказателноправни стандарти на ЕС за борба с изпирането на пари, без обаче този режим да е в противоречие с основни принципи на правото на ЕС и на международното право или в нарушение на основни човешки права.

Заклучение

Изложеният режим според Директива (ЕС) 2018/1673 има за основна цел да противодейства по наказателноправен ред на изпирането на пари, като предоставя възможност за по-ефи-

касно и по-бързо трансгранично сътрудничество между компетентните органи³³. Ето защо представлява интерес кои са новите моменти в този режим в сравнение с режима според Рамковото решение 2001/500/ПВР и Съвместното действие от 1998 г., на които се разчита за реализирането на посочената цел.

Н а ъ - н а п р е г с оглед на стандартите, при съблюдаването на които държавите членки следва дефинират изпирането на пари. За разлика от приетата по-рано наказателноправна уредба на ЕС, тези стандарти са регламентирани в новия нормативен акт – Директива (ЕС) 2018/1673.

П о - н а т а т ъ к с оглед на стандартите, при съблюдаването на които държавите членки следва да очертаят санкционния режим при изпирането на пари. При Директивата този режим е далеч по-разгърнат в сравнение с приетата по-рано наказателноправна уредба на ЕС.

Н а к р а я като изцяло нови моменти при Директивата в сравнение с приетата по-рано наказателноправна уредба на ЕС следва да се посочат тези относно: действието на националното наказателно право на държавите членки по място; изискването да се предоставят на компетентните органи способности за разследване на изпирането на пари, каквито се използват в случаи на организирана престъпност или други случаи на тежки престъпления; изричното посочване, че задължителните максимални стандарти на ЕС, произтичащи от необходимостта да се съблюдават основните принципи на правото на ЕС и на международното право и основните човешки права, важат и в разглежданата област.

В обобщение може да се каже, че осъществената с Директива (ЕС) 2018/1673 актуализация на наказателноправната уредба на ЕС за борба с изпирането на пари не може да се оцени еднозначно. О т е д н а с т р а н а , тя следва да се подкрепи, тъй като е по-добре систематизирана и значително усъвършенствана. Тя създава задължение за държавите членки, спрямо които има действие в далеч по-висока степен да хармонизират националните си наказателноправни системи в частта им относно този тип престъпна дейност. О т д р у г а с т р а н а , обаче тя не дава адекватен отговор

---

³³ Целта е изрично прогласена в съображение 1 от Директивата.

на всички нови предизвикателства в борбата с изпирането на пари, особено на тези от тях, които са свързани с появата през последните години на нови форми на осъществяване на това престъпление, в това число – чрез използване на виртуални пари³⁴. Наред с това Директивата създава и нови проблеми поради ограничеността на своето действие спрямо част от гържавите членки.

Специално следва да се подчертае, че България е извървяла към момента значим път в разискваната област. Не само защото международната наказателноправна уредба (Конвенцията на ООН от 1988 г., Конвенцията на Съвета на Европа от 1990 г. и *новата* Конвенция на Съвета на Европа относно изпиране, издирване, изземване и конфискация на облагите от престъпление и относно финансирането на тероризма) е вече част от вътрешното ѝ право. А защото отговаря и на основните изисквания на Рамковото решение от 2001 г., предявени към гържавите членки – да сключат Конвенцията на Съвета на Европа от 1990 г. при ограничени възможности за резерви относно нейните чл. 2 и чл. 6³⁵. България не е направила никакви резерви по посочените разпоредби. Всичко това е намерило съответно отражение и в уредбата на изпирането на пари по българския НК.

Въпреки това, съобразявайки Директива (ЕС) 2018/1673, е необходимо България да усъвършенства уредбата на изпирането на пари, макар и след изтичането на указания в нея срок за транспонирането ѝ – 03.12.2020 г., най-вече в следните насоки. Първо, относно обособяването и формулирането на вариантите на изпълнителното деяние. Понастоящем поради сходство в съдържанието на използваните за обозначаването им термини, различаването им е затруднено и води

---

³⁴ В съображение 6 от Директива (ЕС) 2018/1673 се посочва, че използването на виртуални валути предполага нови рискове и предизвикателства от гледна точка на борбата с изпирането на пари, поради което гържавите членки следва да гарантират, че по отношение на тези рискове се предприемат подходящи действия. Това заявление обаче не е скрепено с регламентиране на задължителен стандарт – например за диференциация на наказателната отговорност към по-тежка при такива случаи.

³⁵ Вж. Закон за ратифициране на Конвенцията относно изпиране, издирване, изземване и конфискация на облагите от престъпление (ДВ, бр. 31 от 1993 г.).

на практика до недоразумения³⁶. В т о р о , относно диференциацията на наказателната отговорност. Опитът това да се направи чрез приемането на разпоредбата на чл. 253, ал. 3, т. 5 НК³⁷ не може да се окаже като сполучлив. Поне поради две причини: а) тъй като повечето от задължените лица по чл. 4 от Закона за мерките срещу изпирането на пари са ЮЛ, новоприетата разпоредба създава неоснователно впечатление, че ЮЛ могат да носят наказателна отговорност наред с техните служители и работници; и б) тази разпоредба ще породи основания за недоразумения при прилагането ѝ поради частичното съвпадение на обхванатите в нея случаи с тези по чл. 253, ал. 3, т. 3 – когато деянието по ал. 1 и 2 на чл. 253 е извършено от длъжностно лице в кръга на службата му. Т р е т о , относно санкционния режим при изпирането на пари. Понастоящем има законови решения, които са в противоречие с принципа за кохерентност – по ал. 5 на чл. 253 НК за прояви с по-висока степен на обществена опасност санкцията е лишаване от свобода от пет до петнадесет години и глоба от десет хиляди до тридесет хиляди лева, а по ал. 4 на чл. 253 НК за прояви с относително по-ниска степен на обществена опасност санкцията е лишаване от свобода от три до дванадесет години и глоба от двадесет до двеста хиляди лева³⁸.

---

³⁶ Вж. р. 148-2016-I, в което се предлага обобщение на формите на изпълнителното деяние като действия по „трансформация на имуществото с цел укриване на незаконния му произход; укриване на права върху имуществото; придобиването, притежаването или използването на имуществото и такива по предварителната подготовка, съучастие и етапите на престъпната дейност – приготвяне и опит към пране на пари“.

³⁷ ДВ, бр. 103 от 2020 г. Новата разпоредба регламентира основание за по-тежка квалификация, когато деянието по ал. 1 и 2 на чл. 253 е извършено: „от задължено лице по чл. 4 от Закона за мерките срещу изпирането на пари или негов служител или работник при или по повод изпълнение на задълженията по същия закон“.

³⁸ Вж. р. 111-2020-I, в което се обръща внимание, че „независимо от законодателните мотиви идентичността на казусите е водеща в случая и различното наказване, макар и само по част от комплексната санкция (относно глобата), ще се яви и дискриминационно, и явно несправедливо“.

Цитирани източници

Панайотов. Пл. *Изпирането на пари според българското наказателно право*. София, Сиби, 1998 (Panayotov. Pl. *Izpiraneto na pari spored balgarskoto nakazatelno pravo*. Sofia, Sibi, 1998).

Рангелова. М. *Съдебно усмотрение при определяне на наказанието*. Автореферат на дисертация. НБУ, 2019 (Rangelova. M. *Sadebno usmotrenie pri opredelyane na nakazanieto*. Avtoreferat na disertatsia. NBU, 2019).